

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2016, Αρ. 1

Πρακτικά 6ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
24-26 Ιουνίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδόπουλος Ιωάννης

Πολυτρονοπούλου Σταυρούλα

Μπασιτά Αγγελική

ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Η διδασκαλία της τέχνης μέσα από τη μελέτη
ενός φυσικού φαινομένου

Θωμάς Μαλάμος

doi: [10.12681/edusc.977](https://doi.org/10.12681/edusc.977)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαλάμος Θ. (2017). Η διδασκαλία της τέχνης μέσα από τη μελέτη ενός φυσικού φαινομένου. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2016(1), 559–564. <https://doi.org/10.12681/edusc.977>

Η διδασκαλία της τέχνης μέσα από τη μελέτη ενός φυσικού φαινομένου

Θωμάς Μαλάμος , Εκπαιδευτικός Π.Ε. 70

thomasmalamos@yahoo.gr

Περίληψη

Ένας από τους σκοπούς της εκπαίδευσης είναι μεταξύ άλλων η υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στα έργα τέχνης, η γνωριμία, ερμηνεία, κατανόηση της ελληνικής και παγκόσμιας κληρονομιάς, ο πειραματισμός και η δημιουργία έργων τέχνης από τους ίδιους τους μαθητές. Για την επίτευξη των παραπάνω μπορεί να αξιοποιηθεί όχι μόνο το μάθημα των Εικαστικών, αλλά και ενότητες πολλών και διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να διερευνηθεί η δυνατότητα για τη διδασκαλία της τέχνης μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση. Ως επίκεντρο της προσέγγισης αυτής επιλέχτηκε μία ενότητα από τη Μελέτη Περιβάλλοντος και συγκεκριμένα ο κύκλος του νερού. Για την επίτευξη του σκοπού της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τα στάδια σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης ενός διδακτικού σεναρίου. Περιγράφονται αναλυτικά οι στόχοι του σεναρίου, οι φάσεις της ανάπτυξής του, οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν, ο τρόπος αξιολόγησής του. Η διαθεματική προσέγγιση μπορεί να δημιουργήσει ένα νέο περιβάλλον μάθησης, να συνεισφέρει σε μία εναλλακτική πορεία κατάκτησης της γνώσης με επίκεντρο τον μαθητή και τα βιώματά του.

Λέξεις -κλειδιά : Τέχνες, διαθεματική προσέγγιση

Abstract

One of the goals of education is, among others, adopting positive attitudes and behaviors towards works of art, the acquaintance, interpretation and understanding of Greek and World heritage, experimenting and creating works of art from the students themselves. For the attainment of the above we can turn to advantage not only the course of Arts but also sections of many different discipline The purpose of this introduction is to investigate the potential of teaching Art through the interdisciplinary approach. A module from the Environment Studies, specifically the water cycle, was chosen as a focal point of this approach. In order to achieve the goal of this research

the stages of planning, developing and implementing a teaching scenario were used. The targets of this scenario, the phases of its development, the activities which were implemented and how this scenario was evaluated are thoroughly described. The interdisciplinary approach can create a new learning environment and contribute to an alternative course of achieving knowledge with the students and their experiences as the epicenter.

Keywords: Arts, interdisciplinary approach.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών το μάθημα των Εικαστικών έχει ως ειδικό σκοπό, μεταξύ άλλων:

α) τη δημιουργία εικαστικών έργων από την πλευρά των μαθητών μέσα από την παρατήρηση, την έρευνα, τον πειραματισμό και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους στον χειρισμό απλών υλικών και μέσων

β) τη γνωριμία με διάφορους τρόπους και τεχνικές για τη δημιουργική έκφραση απόψεων, συναισθημάτων και βιωμάτων

γ) τη γνωριμία και την εξοικείωση με την ορολογία, τα σύμβολα τα μορφικά στοιχεία και τις μορφές που χρησιμοποιούν οι εικαστικοί καλλιτέχνες

δ) την υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στα έργα τέχνης και

ε) την ανάπτυξη ικανοτήτων για την εκτίμηση της ελληνικής και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από τη γνωριμία των ποικίλων μορφών των εικαστικών έργων τέχνης. (Υπουργείο Παιδείας-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο 2003).

Οι επιμέρους στόχοι του μαθήματος ορίζονται στο ίδιο Αναλυτικό Πρόγραμμα ανά δύο τάξεις. Έτσι, οι στόχοι στις Γ' και Δ' τάξεις που ενδιαφέρουν την παρούσα εισήγηση, ορίζονται σε έξι άξονες. Ο πρώτος άξονας έχει ως στόχο την εξοικείωση των παιδιών με απλά υλικά, μέσα και τεχνικές. Ο δεύτερος άξονας έχει ως στόχο τη γνωριμία και τη χρήση των μορφικών στοιχείων και ο τρίτος άξονας έχει ως στόχο το θέμα και το περιεχόμενο. Ο τέταρτος άξονας έχει ως στόχο την ανάπτυξη των διάφορων μορφών των εικαστικών τεχνών. Ο πέμπτος άξονας έχει ως στόχο τη γνωριμία με τα έργα τέχνης και τους δημιουργούς τους, ενώ ο έκτος και τελευταίος

άξονας έχει ως στόχο την εισαγωγή των παιδιών στις αισθητικές αξίες. (Υπουργείο Παιδείας-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ό.π.)

Είναι αυτονόητο πως οι παραπάνω άξονες δεν είναι αυτόνομοι μεταξύ τους, αλλά ο εκπαιδευτικός τους συνδυάζει κατά την κρίση του και παράλληλα συνδέει το μάθημα των Εικαστικών και με άλλα μαθήματα του σχολείου. Με αφορμή τα παραπάνω σχεδιάστηκε και παρουσιάζεται ένα διδακτικό σενάριο για μαθητές της Γ΄τάξης του Δημοτικού σχολείου και με αφορμή την ενότητα Ο κύκλος του νερού.

Με τον όρο σενάριο εννοείται μία σειρά δράσεων καλά σχεδιασμένων και προετοιμασμένων που εστιάζουν σε ένα ή περισσότερα γνωστικά αντικείμενα, χρησιμοποιώντας συμβατικά, αλλά και ψηφιακά εργαλεία. (Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, χ.χ.).

Στόχοι του σεναρίου

Γνωρίζοντας και κατανοώντας: Τα παιδιά να γνωρίσουν, να κατανοήσουν, να ερμηνεύσουν το φαινόμενο του κύκλου του νερού και της σημασίας του για τη ζωή.

Διερευνώντας: Να εργαστούν μεθοδικά και να διερευνήσουν το φαινόμενο, αξιοποιώντας ποικίλες τεχνικές μάθησης.

Επικοινωνώντας: Να αναπτύξουν μορφές επικοινωνίας και συνεργασίας μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα.

Συνδέοντας: Να εφαρμόζουν δραστηριότητες, να παράγουν έργα, να δημοσιοποιούν τις εργασίες τους.

Ενδεικτικές δραστηριότητες του σεναρίου

1η Δραστηριότητα: Με αφορμή ένα επίκαιρο και πραγματικό γεγονός, όπως για παράδειγμα μία βροχερή ημέρα στο σχολείο, δημιουργούμε στα παιδιά τα κατάλληλα ερεθίσματα για να μελετήσουμε περαιτέρω τον κύκλο του νερού. Με κατάλληλες ερωτήσεις, όπως : γιατί βρέχει σήμερα, πόσο συχνά έβρεξε τις τελευταίες ημέρες, πώς μυρίζει το χώμα μετά τη βροχή, περιγράψτε ένα γεγονός που σας συνέβη μία βροχερή ημέρα κ.ά. βάζουμε τα παιδιά στη διαδικασία να εμπλακούν ενεργά με το θέμα μας.

2η Δραστηριότητα: Ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα από τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών (Ράπτης & Ράπτη, 2004) καθοδηγεί τα παιδιά στην αναζήτηση στην προεπιλεγμένη από τον ίδιο ιστοσελίδα του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού <http://www.snhell.gr> του ποιήματος του Ζαχαρία Παπαντωνίου *Το ποταμάκι*. Τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες μελετούν το ποίημα και το παρουσιάζουν με όποιον τρόπο επιθυμούν (ανάγνωση κανονική, αργή, γρήγορη, ρυθμική κ.λ.π.). Στη συνέχεια ακούν το ποίημα μελοποιημένο σε δύο εκδοχές: Η πρώτη εκδοχή με μουσική της Μαρίζας Κωχ και η δεύτερη εκδοχή με μουσική του Γιάννη Ζουγανέλη. Οι ομάδες επιλέγουν ποια εκδοχή τους αρέσει περισσότερο και μαθαίνουν να τραγουδούν στην εκδοχή που διάλεξαν. Έπειτα η κάθε ομάδα ζωγραφίζει ένα στίχο του ποιήματος και όλες μαζί οι ζωγραφίες δημιουργούν μία εικαστική σύνθεση που αποτυπώνει το σύνολο του ποιήματος.

3η Δραστηριότητα: Με την τεχνική της ιδεοθύελλας (Ματσαγούρας, 2007) οι ομάδες των παιδιών καλούνται να περιγράψουν με δικό τους τρόπο τον κύκλο του νερού. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά να μελετήσουν τον παραπάνω κύκλο αξιοποιώντας αντίστοιχο υλικό που διατίθεται στην ιστοσελίδα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καστοριάς.

4η Δραστηριότητα: Στην τέταρτη δραστηριότητα τα παιδιά αναζητούν παροιμίες για το νερό, τις παρουσιάζουν με διάφορες μιμητικές κινήσεις και τα υπόλοιπα παιδιά προσπαθούν να τις ανακαλύψουν και να τις εξηγήσουν.

5η Δραστηριότητα: Στη δραστηριότητα αυτή αξιοποιείται το εκπαιδευτικό υλικό της Ε.Υ.Δ.Α.Π. “Ο Σταγονούλης”, με στόχο την εξοικείωση των παιδιών με έννοιες και στάσεις που συνδέονται με την Αγωγή του Καταναλωτή. Στην ενότητα αυτή τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν τις δικές τους αφίσες με τα δικά τους συνθήματα για την προστασία αυτού του πολύτιμου δώρου της φύσης.

6η Δραστηριότητα: Δίνουμε στα παιδιά μία σειρά από πίνακες ζωγράφων με θέμα τη βροχή. Τα παιδιά παρατηρούν τα χρώματα, τα πρόσωπα που εμφανίζονται, τα ρούχα που φοράνε, το τοπίο και ότι άλλο τους κάνει εντύπωση. Στη συνέχεια κατασκευάζουν με τα δικά τους υλικά τους δικούς τους πίνακες, αφού είναι γνωστό πως τα παιδικά δημιουργήματα έχουν μία ιδιότυπη αυθυπαρξία που χαρακτηρίζεται

τόσο από την ιδιαιτερότητα του γραφισμού τους, όσο κι από τη δυναμική του ψυχισμού τους. (Κάνιστρα, 1991).

7η Δραστηριότητα: Ως προέκταση της προηγούμενης δραστηριότητας τα παιδιά καλούνται να μελετήσουν ένα εικαστικό έργο του Ζογγολόπουλου, τις περίφημες Ομπρέλες και να κατασκευάσουν με δικά τους υλικά, όπως κλωστές, σκοινιά, λεπτά σύρματα ένα δικό τους παρόμοιο έργο.

8η Δραστηριότητα: Τα παιδιά συνθέτουν τις εργασίες που δημιούργησαν στις προηγούμενες δραστηριότητες, έτσι ώστε να αποτελέσουν το συνολικό υλικό της τάξης που μπορεί να αξιοποιηθεί με ποικίλους τρόπους, όπως να εκτεθεί μόνιμα ή προσωρινά στους χώρους του σχολείου, να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου, να παρουσιαστεί στους μαθητές των άλλων τάξεων ή στους γονείς των παιδιών.

9η Δραστηριότητα: Η τελευταία δραστηριότητα σχετίζεται με την αξιολόγηση της δράσης που θα μπορούσε να επιτευχθεί με πολλούς τρόπους, όπως η καταγραφή ημερολογίου δραστηριοτήτων, η σύνθεση φακέλου με τις εργασίες των ομάδων, ερωτηματολόγια κ.ά (Helm&Katz, 2002).

Συνοψίζοντας

Συνοψίζοντας και στο πλαίσιο του περιορισμού μίας εισήγησης με τις παραπάνω δραστηριότητες οι οποίες αν και παρουσιάστηκαν μεμονωμένα, εντούτοις συνδέονται μεταξύ τους άρρηκτα, επιδιώχθηκε:

Τα παιδιά να αποκτήσουν επιστημονικές γνώσεις σε σχέση με τον κύκλο του νερού

Να έρθουν σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα και λαογραφικές παραδόσεις

Να γνωρίσουν καλλιτέχνες και τα έργα τους

Να κατασκευάσουν τα δικά τους έργα τέχνης και να συνεργαστούν μεταξύ τους

Είναι αυτονόητο πως όλα τα παραπάνω οφείλουν να αποτελούν μέρος ενός ευρύτερα σχεδιασμένου προγράμματος που προάγει τις ενεργητικές και βιωματικές διαδικασίες μάθησης, με επίκεντρο τον μαθητή και τα ενδιαφέροντά του, και όχι αποσπασματικές διδακτικές ενέργειες τα αποτελέσματα των οποίων θα χαθούν μέσα στο τοπίο της κατακερματισμένης γνώσης.

Βιβλιογραφία

Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών (χ.χ.). *Προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης για την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των κληρικών και λαϊκών στελεχών της Εκκλησίας*, Αθήνα: Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμορφώσεως

Κάνιστρα, Μ. (1991). *Η σύγχρονη εικαστική αγωγή στο σχολείο*, Αθήνα: Σμίλη.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). *Στρατηγικές διδασκαλία. Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη*, Τόμος Β΄, Αθήνα: Gutenberg.

Ράπτης, Α., Ράπτη, Α. (2004). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας. Ολική προσέγγιση*, Τόμος Α΄, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Υπουργείο Παιδείας - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα.

Helm, J.H., Katz, H. (2002). *Μέθοδος Project και προσχολική εκπαίδευση: Μικροί ερευνητές*, μτφρ. Βεργιοπούλου, Α., Αθήνα: Μεταίχμιο.